

ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ГРУПАМИ І ГРОМАДАМИ У КАНАДІ

У статті проаналізовано досвід соціальної роботи з групами і громадами у Канаді. Визначено ключові характеристики сучасної практики соціальної роботи і чинники її ефективності. З'ясовано домінуючі у практиці соціальної роботи Канади категорії і типи груп клієнтів. Охарактеризовано основні моделі соціальної роботи на макрорівні – роботи з громадами.

Ключові слова: соціальна робота, групи, громади, категорії груп, типи груп, моделі соціальної роботи.

В статье проанализирован опыт социальной работы с группами и общественностью в Канаде. Определены ключевые характеристики современной практики социальной работы и факторы ее эффективности, доминирующие в практике социальной работы в Канаде категории и типы групп клиентов. Охарактеризованы основные модели социальной работы на макроуровне – работы с общественностью.

Ключевые слова: социальная работа, группы, общественность, категории групп, типы групп, модели социальной работы.

The experience of social work with groups and communities in Canada has been analyzed in the article. Key characteristics of modern practice of social work and factors of its efficiency have been defined. Predominant in the practice of social work in Canada kinds and types of clients' groups have been identified. The main models of social work on macrolevel – work with communities have been characterized.

Key words: social work, groups, communities, kinds of groups, types of groups, models of social work.

Вступ. Філософські засади соціальної роботи розглядають кожне людське життя як таке, що має виняткову цінність. Сприяючи соціалізації людей, які опинилися у складній життєвій ситуації (неповносправних, малозабезпечених, самотніх) і стимулюючи ресурси, що допомагали б індивіду реалізувати свій життєвий потенціал, соціальні працівники покращують життєву ситуацію клієнта шляхом впровадження змін на суспільному, колективному, родинному, особистісному рівнях (мікро-, мезо-, макрорівнях соціальної роботи). На кожному із рівнів професійна діяльність соціальних працівників має свої особливості.

Аналіз останніх досліджень. Найбільш ґрунтовні дослідження у галузі теоретичних засад соціальної роботи здійснили М. Річмонд, К.Шафер, Д.Латроуп, М.Пейн, Ф.Тернер, Д.Гепверт, Дж.Ларсен, М.Ротері, Р.Сібеон, Б.Муллалі, Л.Джонсон, Г.Спект, С.Мінучін. Серед українських науковців питання теоретичної бази соціальної роботи розглядали М.Лукашевич, І.Мигович, В.Полтавець, Г.Попович, І.Грига. Досвід практичної соціальної роботи у Канаді вивчали К.Вебб, М. Галінський, Е. Месбур, Ф.Марра, Р. Рівас, Дж. Тернер, Р. Тоусленд, Дж. Шоплер та ін. науковці.

Мета статті – здійснити аналіз досвіду практичної соціальної роботи з групами і громадами у Канаді та визначити чинники її ефективності.

Сучасна практична соціальна робота Канади характеризується широким спектром видів діяльності. Вона включає виконання поставленої мети та цілей, регулювання нормативної бази, обслуговування різних верств населення, виконання соціальними працівниками певних ролей та функцій, різні рівні та сфери діяльності соціальних працівників, а також наукові здобутки і пошуки.

Виклад основного матеріалу. Соціальна робота з групами – один із основних рівнів практичної соціальної роботи у Канаді. Згідно з визначенням Р. Тоусленда та Р. Ріваса, соціальна робота з групами – це діяльність соціального працівника, спрямована як на окремих членів групи, так і на групу у цілому у межах системи надання соціальних послуг [22, с.12]. Бурхливий розвиток соціальної роботи у групах припадає в Канаді на середину ХХ століття. Дж. Шоплер та М. Галінський підкреслюють: ця епоха соціальної роботи характеризується тим, що більшість науковців і теоретиків прийшли до визначення спільних цілей і завдань соціальної роботи з групами [19]. Теоретик і практик соціальної роботи Дж. Тернер робить спробу пояснити виникнення соціальних груп, мотивуючи його об'єднанням індивідів і розвитком їхніх взаємин для задоволення власних потреб. При цьому окремі члени прагнуть до розвитку самокатегоризації, яку сприймають і поділяють інші члени групи [23]. На сучасному етапі практика професійної роботи з групами ставить перед соціальним працівником такі ключові завдання: розуміння

розвитку групи, володіння базою теоретичних категорій, планування основних етапів процесу втручання, а також наголос на перспективі розвитку кожного члена групи у його соціальній системі [26; 10; 5]. У 1996 році теоретик і практик соціальної роботи у Канаді Е. Месбур, у співпраці з Ф.Марра та К.Вебб, проаналізували роботу 32 агенцій соціальної роботи у Торонто [14, с.212; 15]. Як виявили дослідники, соціальні працівники у клініках та агенціях соціальної роботи, будинках проживання, інших організаціях, а також у помешканнях клієнтів працюють із близько 90 типами груп. Процес роботи з переважною кількістю цих груп є короткотривалим (16 тижнів або менше). Більше половини груп є групами закритого типу. Практика соціальної роботи з групами поділяє усі категорії та типи груп на так звані “відкриті” та “закриті”. Група закритого типу не допускає введення нових членів після початку її роботи. Така стабільність членства, з одного боку, сприяє більшому об’єднанню групи. З іншого боку, відсутність змін у складі особливо довготривалої групи може сприяти застою її динаміки та недостатній стимуляції її членів. Група відкритого типу допускає введення нових членів на будь-якому етапі роботи групи. Функціонування згаданих груп закритого типу спрямоване на взаємну допомогу і самопомогу, а також досягнення певної мети. Мета професійного втручання виступає основним чинником, що визначає категорію групи, яка формується [22, с.14]. У практиці соціальної роботи Канади існує дві широкі категорії груп: 1) лікувальні (Р.Тоусланд та Р.Рівас формулюють термін “лікувальна група” для позначення групи, основною метою роботи якої є задоволення соціально-емоційних потреб її членів) [20]. Вони сприяють позитивній зміні кожного із своїх членів, покращанню їх особистого і соціального функціонування; 2) групи, спрямовані на виконання певних завдань. Метою роботи груп є не задоволення особистих потреб їх членів, а досягнення зміни у контексті середовища та зосередження уваги на соціальних змінах.

В межах першої категорії (лікувальних груп) існує ще кілька типів груп:

1. Терапевтичні групи. Члени таких груп – здебільшого досить емоційно вразливі особи, яким важко справлятися з серйозними особистими проблемами. Соціальний працівник, який спеціалізується у роботі з групами, в даному випадку, повинен бути дуже майстерним, висококваліфікованим фахівцем. Він повинен розуміти поведінку групи та її динаміку, щоб у кінцевому результаті досягти бажаної зміни. Завдання терапевтичної групи, як і соціальної роботи з індивідами, – змусити членів цієї групи глибше розібратися у першопричинах своїх проблем і, у співпраці із соціальним працівником, розробити одну чи кілька стратегій їх вирішення і досягнення позитивних змін [18]. Практика соціальної роботи з групами у Канаді налічує 4 різновиди терапевтичних груп:

а) група особистого росту – терапевтична група, основною метою діяльності якої є розвиток навичок міжособистісного спілкування і сприяння позитивній зміні кожного окремого її члена; б) структурована група – має багато спільного з освітніми групами. Робота структурованої групи, здебільшого, присвячена розгляду певної теми, наприклад: майстерність спілкування, опанування стресом, насильство у сім’ї і т.д.; в) консультаційна група (групове консультування) – короткотермінова група, що фокусує увагу на консультуванні членів щодо поведінки у стресовій ситуації. Програма роботи такої групи може включати профілактику та освіту; г) група самопомоги – мала волонтерська групова структура. Її члени – зазвичай, однолітки, які формують таку групу і організують зустрічі для надання взаємної допомоги у подоланні певних спільних проблем, в такий спосіб спричиняючи бажані особисті і соціальні зміни.

2. Освітні групи. Створюються з метою надання своїм членам знань та інформації стосовно важливих аспектів сімейного та соціального життя [13]. Заняття у освітніх групах проводяться, здебільшого, у формі тренінгів. У практиці роботи освітніх груп Канади серед найпоширеніших проблем, яким присвячується переважна більшість тренінгів, можемо виділити: освіта батьків та практика виховання дітей, поведінка у кризовій ситуації, стосунки між подружжям та стосунки між батьками і дітьми, насильство.

3. Групи відпочинку. Забезпечують своїх членів різними видами діяльності, розваг та занять спортом. Більшість таких груп – волонтерські об’єднання. У Канаді діяльність груп відпочинку орієнтується, в основному, на молодь. Як вважає координатор з питань освіти громадськості Клініки Громадського Здоров’я м. Вінніпег Дж.Бакнер, відпочинок, заняття спортом та позитивне спілкування між представниками однієї вікової групи допомагають сформувати характер і запобігти скоєнню злочинів та здійсненню правопорушень серед молоді, пропонуючи альтернативу проведенню вільного часу на вулиці.

Успішний результат професійного втручання у роботі з групами вимагає, щоб соціальний працівник-фахівець по роботі з групами ретельно продумував такі найважливіші етапи роботи з групою, як: планування, проведення курсу занять, оцінювання та завершення роботи. Визначення мети і завдань професійного втручання, а також теоретична орієнтація є дуже вагомими аспектами планування роботи з групами. Не менш важливими питаннями етапу підготовки до роботи є визначення структури групи та кількості її членів. Соціальний працівник повинен ретельно оцінити готовність членів до роботи в групі, а також їхню зацікавленість в основному спрямуванні роботи. Кожного потенційного члена групи потрібно проінформувати щодо тем та проблем, які підніматимуться у процесі діяльності, а також щодо того, як група могла б змінити їх чи певні сторони їхнього життя. Основним критерієм підбору членів групи є можливий потенційний внесок членів у розвиток групи, або їхня непродуктивність (стан активної кризи, активного психозу, суїцидального психозу).

Тривалість роботи групи – окремий і дуже важливий аспект її структури. Робота короткотермінових груп різних типів є ефективною для вирішення багатьох проблем, хоча мета формування певних груп вимагає

довготривалої роботи. Стандарт тривалості діяльності терапевтичних та освітніх груп – 10-16 тижнів. Досить часто, якщо зустрічі групи продовжуються понад 12-14 тижнів, більшість її членів перестає відвідувати ці зустрічі.

На ранній стадії роботи з групою соціальний працівник повинен визначити основні напрямки діяльності групи і створити атмосферу взаємної довіри і підтримки. Разом з учасниками групи, він розробляє норми поведінки та роботи під час групових занять [9]. Культура групи певним чином пов'язана з нормами роботи групи, але, мабуть, більш чітко її визначає таке поняття, як спільні цінності членів групи з однаковим або подібним життєвим досвідом. Таким чином, високий рівень культури групи швидше з'являється в невеликих групах, які складаються з так званих “однорідних” членів [11]. В той час, як на ранній стадії роботи групи її керівник запрошує членів до активної участі у всіх видах діяльності з метою забезпечення зв'язності роботи, на робочій стадії, у процесі комунікації та взаємодії учасників групи менш відчувається роль лідера-керівника групи. Учасники безпосередньо активно взаємодіють один з одним, таким чином забезпечуючи зв'язність роботи групи без докладання зайвих зусиль з боку її керівника. Важливими питаннями цієї стадії розвитку групи є питання контролю та дотримання визначених самими учасниками групи норм поведінки, а також вирішення конфліктних ситуацій. Контроль здійснюється, здебільшого, соціальним працівником-керівником групи, який, використовуючи прийоми психотерапевтичного втручання, заохочує саморозкриття учасників, забезпечує конструктивну конфронтацію і зворотній зв'язок. На заключному етапі у практиці соціальної роботи з групами у Канаді важливо, спільно з усіма учасниками групи, обговорити і оцінити її роботу та розвиток. Керівник повинен, виражаючи об'єктивне ставлення до участі усіх членів, мотивації, взаємодії, а також емоційного клімату, підсумувати результати роботи групи.

Такі аспекти, як: мотивація активної участі членів групи у розвитку самої групи, їх взаємодія, емоційний мікроклімат, солідарність та підтримка серед членів групи, а також продуктивність їх роботи, яка характеризується рівнем досягнення мети, складають основні критерії виміру розвитку групи [7]. Р.Тоусланд та Р.Рівас наголошують, що процес оцінювання роботи групи повинен характеризуватись більш узагальнюючим підходом і задіювати такі елементи, як планування роботи, керівництво групою, розвиток групи та ефективність методів її роботи [22, с. 414].

Практика соціальної роботи з громадою синтезує і застосовує цілий ряд базових теорій соціальної роботи, зокрема теорій, що використовуються у соціальній роботі з індивідами та в соціальній роботі з групами [8]. Соціальна робота з громадськістю орієнтується, в першу чергу, на потреби місцевого населення. Особливість канадської практики соціальної роботи з громадськістю полягає у тому, що в цій країні сформувались п'ять основних моделей, які, за певних умов історичного розвитку суспільства, мали на меті задоволення потреб соціального здоров'я населення п'яти великих територіальних регіонів [4; 16; 25; 2; 3].

Перша модель сформувалася як соціальний рух за економічний розвиток громадськості. Канадські вчені називають цей рух “антігонішським”. Така назва походить від назви університету м. Антігоніш у провінції Нова Шотія. Науковці цього університету своїми дослідженнями та працями намагались вплинути на свідомість населення Канади, пояснюючи причини злиденності у роки депресії [4]. Велику увагу прихильники цього напрямку, зокрема М. Коуді, приділяють співпраці з освітніми закладами, а також залученню високоосвічених волонтерів з метою здобуття певних знань та засвоєння практичного досвіду дорослим населенням під час просвітницьких зустрічей. Це, згідно з баченням М. Коуді, забезпечить можливість економічного, соціального та культурного розвитку громади [27, с.91-92]. Як зазначає К. Бенкс, М. Коуді виділяє три обов'язкових етапи роботи руху громадського економічного розвитку: визначення потреб місцевої громади; визначення запланованих громадою шляхів забезпечення цих потреб; колективна дія-відповідь. Започаткована науковцями університету м. Антігоніш, модель соціальної роботи з громадськістю у напрямі економічного розвитку діяла так добре, що на протязі досить довгого часу учасники руху економічного розвитку були переконані, що вони знаходяться на шляху до вирішення проблеми бідності [4].

Наступна модель соціальної роботи з громадою, як стверджує М. Блондін, розвинулась у Квебеку [6]. Вона називається “соціальна анімація”. За цією моделлю, ключова роль у соціальній роботі з громадою відводиться так званому “аніматору”, тобто лідеру організаційної структури, який несе відповідальність за її діяльність. Соціальна робота, яка здійснюється з метою вирішення певних громадських проблем під керівництвом “аніматора”, включає: аналіз ситуації, що склалася; пошук рішень; визначення завдань; реалізацію певних заходів; оцінювання результатів. Практична соціальна робота згідно моделі “соціальної анімації” у Квебеку є актуальною дотепер і базується на принципі максимального залучення місцевого населення, для якого автономія та право самовизначення є принципово важливими принципами [4].

Третя модель роботи з громадськістю – “залучальне” дослідження – зародилась і одержала визнання у Торонто та Південно-Західному Онтаріо. Її суть полягає у дослідженні та визначенні проблемних аспектів життя місцевого населення (наприклад, за допомогою опитування) і організації ретельно прорахованих проєктів їх усунення. Виявлення існуючої проблеми, здійснення аналізу можливостей її вирішення та комплекс безпосередніх заходів, спрямованих на її вирішення – реальний приклад роботи з громадськістю у регіоні Онтаріо за моделлю “залучального” дослідження.

У багатьох віддалених місцевостях провінцій та територій Канади один соціальний працівник обслуговує сільське населення досить великої території. Оскільки він є єдиною особою, яка надає професійну соціальну підтримку, йому доводиться, у процесі професійної діяльності, тісно співпрацювати з медиками, священиками і навіть працівниками поліції, що обслуговують жителів цієї території. Вирішення низки

проблем, з якими зустрічається соціальний працівник, скерований для роботи у сільській місцевості, – найвагоміше завдання четвертої моделі соціальної роботи з громадськістю – соціальної роботи у сільській місцевості [12; 1, с.372-394]. Працюючи за цією моделлю, соціальні працівники шляхом проведення опитувань, бесід, організації зустрічей, повинні визначити першочергові потреби місцевого населення, а також залучити його до прийняття конструктивних рішень та активних дій.

Остання, п'ята модель соціальної роботи з громадськістю – соціальна підтримка. Модель соціальної підтримки населення було розроблено і спонсоровано школою соціальної роботи університету Бритиш Колумбія у 1991 році [17; 21; 24]. Вона акцентує увагу на встановленні тісних зв'язків між самотніми соціально неадаптованими членами суспільства, в першу чергу, жінками. Соціальні працівники визначають категорію людей, що мають ідентичні проблеми, допомагають їм об'єднатись і спільними зусиллями працювати над вирішенням їхніх проблем та здобуттям навичок соціалізації. У процесі сумісної роботи неадаптованих членів громади, соціальний працівник, зазвичай, виконує роль дорадника, будуючи свою роботу на трьох основних етапах соціальної роботи з громадськістю, що включають: вивчення потреб членів громади; ознайомлення з рішеннями щодо пошуку шляхів виходу із проблемної ситуації, запропонованими членами громади; прийняття спільного рішення; активні дії з метою досягнення позитивної зміни [4].

Як впливає з короткої характеристики п'яти основних напрямів розвитку соціальної роботи з громадськістю у Канаді, загальна практика соціальної роботи виділяє три типи громад: географічна громада – група людей, які проживають на певній території (наприклад, село, місто, регіон, країна); громада, сформована за ознаками та функціями, – група людей, які поділяють спільні ознаки, або їм притаманний спільний фактор: соціально-економічний статус, раса, етнічна приналежність, релігія, стать; громада за інтересами (існує розбіжність у наукових поглядах теоретиків і практиків соціальної роботи щодо виділення громади за інтересами як окремого типу чи підтипу громади, сформованої за ознаками та функціями. Ми схилиємося до виділення громади за інтересами як окремого типу громад.) – група людей, що поділяють, або переслідують певні спільні інтереси. Спільний інтерес, здебільшого, виступає основною визначною характеристикою групи (таким спільним інтересом може бути насильство у сім'ї, боротьба з бідністю або профілактика адиктивної поведінки).

Даючи загальну оцінку проаналізованих матеріалів, хочемо зацентувати, що:

- Ø зміна соціальних умов суспільства, поширення нових підходів та методів здійснення професійного втручання, зростаюча кількість емігрантів, культурні відмінності етнічних груп населення, а також різноманітність життєвих ситуацій – важливі фактори, які вимагають постійної адаптації усіх рівнів практичної соціальної роботи у процесі досягнення її цілей;
- Ø практика соціальної роботи характеризується у Канаді різноманітністю напрямків, а також типів громад, проте етапи роботи з кожним із них є практично ідентичними, а саме: аналіз ситуації та визначення проблеми; встановлення хороших робочих стосунків; розробка і прийняття спільних рішень; безпосередня дія, що передбачає використання стратегій зміни; оцінювання та завершення роботи. Соціальному працівникові варто робити особливий акцент на розвитку громади на кожному із етапів її діяльності;
- Ø важливими складовими успішної практики соціальної роботи з групами та громадами у Канаді, є: використання ресурсів, включаючи обговорення ефективності надання послуг, скерування, наснаження клієнтів, представництво, втручання у кризові ситуації, використання ресурсів, активів та посередництва.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів цієї важливої проблеми. Аналіз механізмів впливу практичної соціальної роботи на формування соціальної політики у Канаді, шляхи адаптації кращого досвіду практичної соціальної роботи у Канаді до умов України можуть бути предметом подальших наукових розвідок.

Література

1. Гурьянова М.П. *Сельская школа и социальная педагогика: Пособие для педагогов* / М.П. Гурьянова. – Мн.: Амалфея, 2000. – 448 с.
2. Banks C., Mangan M. *The company of neighbours: revitalizing community through action-research* / C. Banks, M. Mangan. – Toronto: University of Toronto Press, 1999. – 141p.+VIIIp.
3. Banks C., Wideman G. "The Company of Neighbours" building social support through the use of ethnography / C. Banks, G. Wideman // *International Social Work*. – July, 1996. – Vol. 39, No.3. – P. 21-23.
4. Banks K. *Community Social Work Practice Across Canada* / K. Banks // *Social Work Practice: a Canadian Perspective* / F. Turner – ed. – Ontario: Prentice-Hall, 1999. – P. 224-236.
5. Baron R., Kerr N., Miller N. *Group Process, Group Decision, Group Action* / R. Baron, N. Kerr, N. Miller. – Buckingham: Open University Press, 1992. – 231+XIV p.
6. Blondin M. *Social animation: as developed and practised by Le Conseil des Oeuvres de Montreal* / M. Blondin. – Ottawa: Community Funds and Councils of Canada, 1969. – 22,[8] p.+III p.
7. Brown R. *Group Processes. Dynamics within and between groups* / R. Brown. – Oxford: Blackwell, 1988. – 297+XII p.

8. Butcher H. *Community Groups in Action. Case studies and analysis* / H. Butcher, P. Collis, A. Glen, P. Sills. – London: Routledge and Kegan Paul, 1980. – 290 + XIV p.
9. Douglas T. *Survival in Groups. The basics of group membership* / T. Douglas. – Buckingham: Open University Press, 1995. – 167 p.
10. Glassman U. *Group Work: A Humanistic Approach* / U. Glassman. – London: SAGE Publications Ltd., 1990. – 294 p.
11. Hartley P. *Group Communication* / P. Hartley. – London: Routledge, 1997. – 226 p.+XIV p.
12. Ingebrigtsen K. *Rural and Remote Social Work Settings: Characteristics and Implications for Practice* / K. Ingebrigtsen // *Nothern Perspectives: Practice and Education in Social Work* / M.Tobin, C.Walmsley. – eds. – Winnipeg: University of Manitoba Printing Services, 1992. – 96 p. – P. 7-15.
13. Johnson D., Johnson F. *Joining Together: Group theory and group skills* / D. Johnson, F. Johnson. – 6th ed. – Boston, Mass.: Allyn and Bacon, 1996. – 612 p.
14. Mesbur E. *Social Group Practice: The Canadian Experience* / E. Mesbur // Mesbur E., Jacobs J. *Understanding and working with groups*. – Toronto: Ryerson Polytechnic University, 1989. – P. 212.
15. Mesbur E. *Social Group Practice: The Canadian Experience* / E. Mesbur // *Social Work Practice: a Canadian Perspective* / F.Turner. – ed.– Ontario: Prentice-Hall, 1999. – P. 206-223.
16. *Morningside Toronto Peter Gzowski sharing recipies with a study group in Antigonish, honouring Father Moses Coady and the continuing movement* // CBC. – 1996. – December, 26.
17. *PhD Social Work Program. University of British Columbia*. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: 08.07.2004: <<http://www.swfs.ubc.ca/graduate/PhD.html>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
18. Posthuma B. *Small Groups in Counseling and Therapy: process and leadership* / B. Posthuma. – 2nd ed. – Boston, Mass: Allyn and Bacon, 1996. – 261 p.+XV p.
19. Schopler J., Galinsky M. *Meeting practice needs: conceptualizing the open-ended group* / J. Schopler, M. Galinsky // *Social Work with Groups*. – 1984. – 7 (2). – P.3 – 19.
20. *Social Work Student: Orientation Manual*. – Klinik Community Health Centre, 2001-2002. – Unpublished materials. – 28 p.+Appendices.
21. *The School of Social Work and Family Studies. The University of British Columbia*. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: 21.01.2006: <<http://www.swfs.ubc.ca/>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
22. Toseland R., Rivas R. *An Introduction to Group Work Practice* / R. Toseland, R. Rivas. – 5th ed. – Allyn & Bacon, 2005. – 544 p.
23. Turner J. *Rediscovering the Social Group. A self-categorization theory* / J. Turner. – Oxford: Blackwell, 1987. – 239 p.+XI p.
24. *Undergraduate Program in Social Work. University of British Columbia*. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: 08.07.2004: <<http://www.swfs.ubc.ca/undergraduate/visitor.htm>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
25. Usher S. *Community care and Participatory Research* / S. Usher; J. Alary, L.Beausolei. – eds. – Trans. – Montreal: Nu – Age Editions, 1990. – 268 p.; translated by S.Usher.
26. Whickham E. *Group Treatment in Social Work: An Integration of Theory and Practice* / E. Whickham. – Thompson Educational Publishing, Inc., 1993. – 143 p.
27. *Writings and speeches of M. M.Coady educator/reformer/priest: The man from Margaree* / A.Laidlaw. – ed. – Toronto: Mc Clelland and Stewart, Ltd., 1971. – 218 p.